

w słynnych jego *Demonstrationes*. R. J. Owens skoncentrował się głównie na księdze Kapłańskiej i jest zdania, że cytaty z księgi Kapłańskiej nie dają jasnego świadectwa potwierdzającego tekst Peszity. Na przykład zaprezentowane fragmenty z Kpł 9, 24; 10, 1—4; 11, 2; 13, 45; 13, 46 są różne od Peszity na przykładzie tekstu ambrożyjskiego, aczkolwiek można znaleźć także teksty zgodne z Peszitą: np. Kpł 15, 5; 19, 17; 22, 31. J. Mulder przedstawił realizację programu krytycznego wydanie Peszity ST i plany na przyszłość. Oznajmił, że w druku jest tekst Izajasza opracowany przez S. Brocka z Oxfordu oraz tekst Ezechiela przygotowany przez niego samego. W przygotowaniu są również teksty ksiąg Kpł, Lb, Ppr opracowane przez R. J. Owensa i Dr Haymana.

Dr K. D. Jenner z Lejdy omówił ważność rękopisu — Paris Syr 341/8a 1 dla krytyki tekstu Peszity.

Jako ostatni prelegent wystąpił Dr P. B. Dirksen, pracownik Instytutu Peszity, który omówił problem rozwoju wariantów w starożytnych rękopisach. Dirksen wykorzystał rezultaty swojej rozprawy pt. *The Transmission of the Text in the Peshitta Manuscripts of the Book Judges*, Leiden 1971. Prelegent ograniczył się do księgi Sędziów i wskazał na błędy i różnice tekstualne w rękopisach Peszity księgi Sędziów.

Podsumowując konferencję syriologiczną, pierwszą tego typu zorganizowaną przez Instytut Peszity, trzeba stwierdzić wysoki poziom naukowy prelekcji i dyskusji prowadzonych przez najlepszych specjalistów. Materiały z konferencji ukażą się w 1986 roku jako IV tom serii „Monographs of the Peshitta Institute” w Lejdzie.

Kraków

KS. JERZY WOŹNIAK CM

Ks. Bernard Wodecki SVD

DNI JUDAISTYCZNE W PIENIĘŻNIE

W dniach 16—17 kwietnia 1986 r. odbyły się w Wyższym Misyjnym Seminarium Duchownym Księży Werbistów w Pieniężnie na Warmii Dni Judaistyczne. Spotkanie z Żydami polskimi, starszymi naszymi braćmi (jak nazwał Żydów papież Jan Paweł II) zorganizowało i przeprowadziło wspomniane Seminarium w ramach „Pieniężniańskich Spotkań z Religiami” i było drugim z tej serii, po zorganizowanym w r. 1985 Dniu Muzułmańskim (Spotkanie z Islamem).

Dni Judaistyczne otwarł uroczystą Mszą św. miejscowy ordynariusz, ks. biskup dr Edmund Piszcz przybyły z Olsztyna, który wygłosił także stosowną homilię, a po śniadaniu w asyście prełożonych polskiej prowincji SVD i Seminarium, wykładowców, licznych przedstawicieli Żydów polskich i innych przybyłych z całego kraju gości dokonał otwarcia wystawy judaistycznej w pomieszczeniach miejscowego Muzeum Etnologiczno-misjologicznego.

Dni Judaistyczne, pierwsze tego rodzaju w Polsce, wzbudziły żywe zainteresowanie i zgromadziły ponad 200 uczestników.

Słowo wstępne wygłosił ks. dr E. Sliwka SVD, dyrektor miejscowego Muzeum i wykładowca Seminarium. Podkreślił on szczególnie, że odby-

wające się Dni Judaistyczne idą po linii wskazań Soboru Watykańskiego II postulującego kontakty i dialog z wyznawcami innych religii. Judaizm zaś jest nam szczególnie bliski.

Właściwe obrady otwarł rektor Seminarium w Pieniężnie, ks. M. Faliszek, po czym wykładowca ST w tymże Seminarium, ks. M. Magda SVD w referacie zatytułowanym „W kierunku dialogu judeo-chrześcijańskiego” omówił długą i niełatwą drogę chrześcijan i żydów, zanim zwłaszcza za dni Jana XXIII i Soboru Wat. II wytworzyła się atmosfera zbliżenia i dialogu. Co prawda już w r. 1947 odbyło się wspólne spotkanie żydów i katolików w Seelisbergu (Szwajcaria), na którym w „10 przykazaniach z Seelisbergu” określono zasady dialogu, ale dopiero postawa pap. Jana XXIII i Ojców ostatniego Soboru, a zwłaszcza doniosły jego dokument *Nostra aetate* stworzyły sprzyjające warunki dialogu i życzliwych kontaktów. Dalsze pozytywne elementy wniósł Paweł VI i obecny papież, Jan Paweł II. Powołanie do życia Watykańskiej Komisji d/s Stosunków Religijnych z Judaizmem i Międzynarodowego Komitetu Konsultacji Międzyreligijnych ze strony Żydów doprowadziło do Międzynarodowego Katolicko-Zydowskiego Komitetu Współpracy. Dalsze doniosłe kroki stanowią m. in.: opublikowanie 24 czerwca 1985 r. przez w/w Komisję Watykańską ważnego dokumentu „Żydzi i judaizm w nauczaniu i katechezie Kościoła katolickiego”, powstanie w szeregu krajów grup przyjaźni żydowsko-chrześcijańskiej i wizyta Jana Pawła II w synagodze Rzymu wiosną 1986 r.

Ks. dr Bernard Wodecki SVD, wykładowca w Seminarium w Pieniężnie i ATK, w obszerniejszym wystąpieniu przedstawił elementy judaizmu jako religii. Po zreferowaniu określeń judaizmu i szkicu historycznym omówił zasady (poglądy) religijne judaizmu, wśród których do najważniejszych należą: praktyczna wiara w Jedyne, obecnego wśród swego ludu i w jego historii Boga, wyrażana m. in. w odmawianym codziennie przez żydów *Szema(Israel*, Przymierze, przywiązanie do Ziemi Obiecanej, żywa więź z religijno-historycznym dziedzictwem przeszłości, mocna nadzieja oparta na obietnicach Bożych (*emunah* i *tiqwah*), Tora objawiona przez Boga i ustna Tradycja wyrażona zwłaszcza w *Kirke Abot* i Talmudzie, nauce rabinów, akcentowanie na *mafasim towim* — dobrych uczynków. Głos Synaju ciągle rozbrzmiewa i jest słyszany w judaizmie. Nie poszły w nim w zapomnienie wzruszające obrazy Proroków i Pieśni nad pieśniami i wymowna relacja pomiędzy Bogiem a Izraelem, Górą Syjonu (Małżonek-Oblubienica), choć nie pozbawiona nuty tragizmu, przez wieki porusza czułą duszę tego narodu i wciąż nowe, świeże rodzi doświadczenia głębokiego przeżywania Boga — Misterium wprawdzie z jednej strony tremendum, ale i z drugiej i Misterium fascinosum. Referent omówił też problemy etyki i kultu w judaizmie.

Zbigniew Targielski (z Żydowskiego Instytutu Historycznego — Warszawa) poświęcił sporo uwagi żydowskiej modlitwie codziennej stanowiącej wyraz pobożności wyznawców judaizmu w ogóle.

Dr Stanisław Krajewski (Warszawa) omówił szerzej „Trzy filary judaizmu”: Torę, służbę Bożą i rolę dobrych czynów.

Mgr Konstanty Gebert (Żyd z Warszawy) przedstawił ekspresywnie liturgię domową judaizmu i rolę szabatu określanego słusznie jako „świętynia w czasie”, zastępuje on bowiem nie istniejącą świątynię.

Dr Anna Żuk (pracownik naukowy UMCS, Lublin) wygłosiła dwa referaty. W pierwszym omówiła główne idee chasydyzmu Żydów polskich, w drugim natomiast naszkicowała wzajemne powiązania pomiędzy mesjanizmem żydowskim a nurtem mesjanizmu polskiego.

Ścisłe historyczny charakter miał odczyt dra Anatola Leszczyńskiego, adiunkta Żydowskiego Instytutu Historycznego w Polsce (Warszawa) pt. „Stanowisko prawne ludności żydowskiej w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku”. W podsumowaniu stwierdził on, że sytuacja prawna Ży-

dów polskich w porównaniu z innymi krajami Europy była o wiele łagodniejsza i korzystniejsza.

Prof. Maurycy Horn, zastępca dyrektora Żydowskiego Instytutu Historycznego d/s Naukowych (Warszawa) przygotował gruntowny referat na temat kultury umysłowej Żydów polskich w XVIII wieku. Ponieważ jednak akurat w tym czasie uczestniczyć musiał w uroczystościach związanych z rocznicą Ghetta warszawskiego, referat jego odczytał Zbigniew Targielski.

Ciekawy wykład dra Bogdana Kosa (Warszawa) poświęcony był kabale i mistyce żydowskiej.

Mgr Monika Krajewska (art. plastyk, Warszawa) wygłosiła prelekcję o cmentarzach żydowskich na ziemiach polskich oraz ich symbolicznie ilustrując tę ciekawą problematykę wykonanymi osobiście licznymi przeźrocami. Przy okazji zaapelowała o zainteresowanie i — na ile możliwe — zbieranie i ratowanie pozostałych jeszcze realiów z cmentarzysk żydowskich na naszych terenach.

Po każdej z prelekcji miała miejsce ożywiona dyskusja, nieraz wykraczająca poza ramy bezpośrednio omówionych tematów. Nie unikano problemów trudnych i kontrowersyjnych jednakże w duchu spokojnego i nacechowanego wzajemną życzliwością dialogu.

Osobny rozdział stanowiły wspólne modlitwy obydwu wyznań w tym samym pomieszczeniu. Wieczorem po wspólnej kolacji wyświetlano w sali kinowej Seminarium filmy o tematyce żydowskiej.

Przedłużeniem niejako odbytych dni, które i Żydzi określili jako udane i wręcz historyczne, była otwarta aż do końca września 1986 r. wystawa, o której wspomniano na wstępie. Składały się na nią, oprócz realiów posiadanych w Seminarium Księży Werbistów, liczne ciekawe eksponaty udostępnione w ramach wymiany muzealnej przez Muzeum ŻIH w Warszawie i Muzeum Synagogi w Tykocinie, której przedstawiciele uczestniczyli również czynnie w obradach omawianych Dni Judaistycznych.

Reszty dopełniały spotkania grupowe w Rektoracie i interesujące Polaków — Żydów rozmowy w kularach.

Iście historyczny, jak go określono, precedens takiego Spotkania, na jakie odważyło się Seminarium Księży Werbistów w Polsce (a papież Jan Paweł II zaznaczył, że nieraz trzeba się zdobyć na odwagę ryzyka), godzien jest ze wszechmiar kontynuacji i naśladowania.

Pieniężno

KS. BERNARD WODECKI SVD